

פרשת תצוה

¹²³⁴⁵⁶⁷הגה חל סדר תצוה בשבוע שחל בה ז' אדר, הוא בחינת הסתלקות משה. ולכן לא נזכר שמו בסדר פרשה זו, כי נסתלק משה" (מאור עיניים)

יש לשאול:

(א) הרי ז' אדר אינו רק יום הסתלקותו של משה, אלא גם יום לידתו¹³; מדוע, איפוא, נרמזת בפרשתנו רק ההסתלקות ולא הלידה?

(ב) איזו משמעות יש להשמטת שמו של משה מהפרשה – בה בשעה שהפרשה עוסקת ארוכות במשה ובציוויים רבים שנאמרו לו מפיו של הקב"ה, ואף פותחת במלים "ואתה תצוה" – מלים המופנות, בלשון נוכח, אל משה עצמו?

כדי להבין זאת, עלינו להקדים ולבאר את הקשר והיחס בין יום לידתם של צדיקים ליום הסתלקותם¹⁴:

ביום לידתו של צדיק – מהותו וגדלותו של הצדיק עדיין אינם גלויים, אלא הם קיימים "בכוח" בלבד; התגלותו השלמה של הצדיק היא דוקא ביום הסתלקותו¹⁵, כמבואר בתורת החסידות¹⁶ שביום זה מתגלית לתלמידיו של הצדיק "רוח רבם העצמית", התגלות נעלית יותר מזו שזכו לה בחיי הצדיק. ומכאן, שלידתו של הצדיק באה לידי תכליתה ושלמותה דוקא ביום הסתלקותו.

זוהי הסיבה לכך שלידתו של משה רבנו אינה נרמזת בפרשה בגלוי – שהרי בלידה כשלעצמה אין עדיין גילוי של הצדיק ומהותו¹⁷.

13. מגילה יג, ב.

14. כפי שמצינו (קידושין לח, א) ש"הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום", כלומר שיום הסתלקותם של צדיקים הוא ביום לידתם.

15. ראה גם המאור שכתורה דברים ע' תז-תח.

16. אגרת הקודש, ביאור לסימן ז"ך.

17. ולכן מצינו בהלכה (שולחן ערוך אורח חיים סי' תקפ ס"ב) שיום ז' אדר נקבע ליום תענית בגלל הסתלקותו של משה, ולא מצינו שנקבע לשמחה בגלל לידתו של משה

יחד עם זאת, שלמותה של לידת משה – שלמות המופיעה דוקא ביום הסתלקותו, שבו מתגלה רוחו העצמית של משה (כאמור) – אכן נרמזת בפרשתנו, בכך שהפרשה נקראת "ואתה תצוה"¹⁸:

ידוע, ששמו של אדם אינו מבטא את מהותו העצמית; האדם כשלעצמו אינו זקוק לשם, והשם נועד רק כדי שהזולת יוכל לקרוא לו. מהותו הפנימית והעצמית של האדם היא עמוקה לאין-ערוך מזו המתבטאת בשמו.

ולכן, דוקא השמטת שמו של משה מן הפרשה, והזכרתו בלשון "ואתה תצוה", לשון המופנית אל משה עצמו¹⁹ (מבלי להזכירו בשם) – מבטאת את גילוי רוחו העצמית של משה²⁰, גילוי הנעשה ביום הסתלקותו והמהווה את שלימות לידתו והתגלותו.

(לקוטי שיחות חט"ז ע' 342 ואילך; חכ"ו ע' 204 ואילך;

התוועדויות תשנ"ב ח"ב ע' 299 ואילך)

באותו יום – מאחר שיום הלידה אינו יום של גילוי, ולכן אין מקום לחוג אותו בצורה גלויה.

והדבר מתבטא גם בפשוטם של דברים: העובדה שהסתלקותו של משה היתה בז' אדר היא גלויה ומוכנת מתוך פשט הכתובים (ראה קידושין לח, א), וגם ההסתלקות עצמה היתה מפורסמת וידועה לכל; ואילו העובדה שלידתו של משה היתה ביום זה היא מדרש חכמים בלבד, שאין לה מקור מפורש מתוך הפשט (וראה חידושי אגדות מהרש"א מגילה יג, ב – שזו הסיבה שהמן ידע שיום זה הוא יום הסתלקותו של משה ולא ידע שזה גם יום הולדתו), וגם הלידה עצמה היתה חשאית (כלשון הכתוב - שמות ב, ב: "ותצפנהו שלושה ירחים").

18. ראה גם בביאור הקודם (ביאור ג).

19. ראה כלי יקר כאן: "ואתה" – היינו ממהות עצמותך".

20. יש לומר, שהדבר רמוז במניין הפסוקים שבפרשה – מאה ואחד:

המהרש"א מבאר (חידושי אגדות לחגיגה ט, ב), שהמספר מאה רומז לחלקיה הגלויים של הנשמה, ואילו המספר מאה ואחד רומז ל"חלק אלוקה ממעל" – עצם הנשמה, שמעל לחלקיה הגלויים (ובכך הוא מבאר את מאמר חז"ל שם "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד". וראה גם לקוטי תורה פרשת ראה כב, ג).